

**«Фарғонадонмахсулотлари» АЖ нинг ички аудит хизмати
ходимининг ҳисоботи**

17.02.2023 йил.

Фарғона шаҳри.

Мен жамият ички аудитори М.Х.Исақов «Фарғонадонмахсулотлари» АЖнинг 2022-йил 1-январдан 31-декабргача бўлган давридаги молиявий ҳисоботларни аудит текширувидан ўтказдим.

Аудиторлик текшируви Ўзбекистон Республикаси бухгалтерия ҳисоби миллий стандартларига ҳамда «Аудиторлик фаолияти миллий стандартларига ва Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонун ҳамда йўриқномалари»га асосан ўтказилди.

Аудиторлик текширувига кирган даврда Ўзбекистон Республикаси «Бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги» қонунга кўра хўжалик юритувчи субъект «Фарғонадонмахсулотлари» АЖнинг молиявий ҳисоботлари тайёрланиши ва тўғрилигига жавобгар шахс бўлиб жамият раҳбари вазифасида А. Рўзматов ва бош ҳисобчи вазифасида И. Тошпўлатовлар ишлаб келмоқда.

Жамият кузатув кенгашининг 2022 йил учун тасдиқланган ички аудит режасида қуйидагилар кўрсатилган:

1. Тасдиқланган бизнес-режаси кўрсаткичларининг бажарилиши. Бизнес-режа бажарилишининг миқдор ва сифат кўрсаткичларини таҳлил қилиб бориш.
2. Корпоратив принципларига риоя қилинишини текшириш.
3. Бухгалтерия ҳисоби ва молиявий ҳисоботларнинг ҳолатини текшириш.
4. Солиқ ва бошқа мажбурий тўловларнинг тўғри ҳисобланиши ва тўланишини текшириш.
5. Молиявий хўжалик фаолиятини амалга оширишда қонун ҳужжатларига риоя қилинишини текшириш.
6. Ички назорат тизими ишлаш ҳолатини текшириш.
7. Активларнинг сақланиши, уларнинг бутлиги юзасидан ўтказилган инвентаризация яқунларини текшириш.
8. 2022 йил молиявий фаолият давомида жамиятнинг молиявий хўжалик фаолиятида аниқланган камчиликлар таҳлили ва бартараф этиш юзасидан тавсиялар.

Жамият ўз номидан мустақил равишда шартномалар тузади, хизматлар кўрсатади ва ҳисоб-китоб ишларини амалга оширади.

Тақдим қилинган ҳужжатларнинг ҳаққонийлиги учун хўжалик юритувчи субъектнинг раҳбарияти жавобгар ҳисобланади.

Жамиятда барча моддий қийматликлар маълум бир моддий жавобгар шахснинг жавобгарлигига беркитиб қўйилган, улардан бухгалтерия томонидан белгиланган вақтларда ҳисоботлар қабул қилиб келинмоқда. Улар билан жамият ўртасида «Моддий жавобгарлик тўғрисида»ги шартномалар тузиб қўйилган.

Жамият фаолияти қуйидаги норматив-меъёрий ҳужжатларга асосан тартибга солинади.

- Ўзбекистон Республикаси Конституцияси
- Ўзбекистон Республикаси «Нодавлат нотижорат ташкилотлар тўғрисида»ги қонуни
- Ўзбекистон Республикаси «Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида» ги қонун
- Ўзбекистон Республикаси «Солиқ кодекси»
- Ўзбекистон Республикаси «Меҳнат кодекси»
- Ўзбекистон Республикаси «Фуқаролик кодекси»
- Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил 5-февралдаги 54-сонли «Махсулот (ишлар ва хизматлар)ни ишлаб чиқариш ва

сотиш харажатларининг таркиби ҳамда молиявий натижаларни шакллантириш тартиби тўғрисида низом».

-Ўзбекистон Республикаси бухгалтерия ҳисобининг миллий стандартлари ва Ўзбекистон Республикасининг бошқа меърий-ҳуқуқий ҳужжатларига асосан, бундан ташқари жамиятда ишлаб чиқилган ва тасдиқланган ҳужжатлар:

Жамият ҳисоб сиёсати :

-Ички қўлланма, дастурлар ва бошқалар.

Тақдим қилинган ҳужжатларнинг ҳаққонийлиги учун хўжалик юритувчи субъектнинг раҳбарияти жавобгар ҳисобланади.

Жамият ўз иш фаолияти давомида молиявий тўлов тартибини мустаҳкамлаш мақсадида қуйидагиларга амал қилиши керак.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1996 йил 24 январдаги УП -1363 «Ўзаро ҳисоб-китоблар тизими ва тўлов тартибини мустаҳкамлаш тўғрисида»ги кўрсатмасига.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1999 йил 12 майдаги УП -1154 «Халқ хўжалиги жамият ва ташкилот раҳбарларининг хўжалик юритувчи субъектлар билан ҳисоб. китоблар ўтказишда маъсулиятни ошириш тўғрисида»ги кўрсатмасига.

Шартномалар тузишда «Хўжалик субъектларининг шартномавий ҳуқуқий базаси тўғрисида»ги 1998 йил 29 августдаги 670-1 қонунига асосан тузиш, юристлар хулосаси ва визаси бўлмаган шартномаларни тузмасликлари лозим.

Жамият молиявий ва хўжалик операцияларини мавжуд қонун, қоидалар асосида юритилишини таъминлаш устидан назорат ўрнатиш ташкилот раҳбариятига юклатилган.

Жамият раҳбариятининг оғзаки тушунтиришига кўра текшириш даврида бошқа жамият ташкилот ва хўжаликлардан жамиятга эътирозлар бўлмаган ва шу даврда жамият томонидан чет корхона, ташкилотларга эътироз бўлмаган.

Жамият тўғрисида маълумот.

Жамият Низоми жамият акциядорларининг 2008 йил 31 январдаги умумий йиғилиш қарори билан тасдиқланган ва Фарғона вилоят Хокимлигида 2008 йил 8 июл куни 614-сонли қарори билан қайта рўйхатга олинган. Жамиятнинг Низом фонди Ўзбекистон Республикаси «Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини химоя қилиш тўғрисида»ги Қонуни, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2008 йил 18 ноябрдаги «Иқтисодиёт реал сектори Жамиятларининг молиявий барқарорлигини янада ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-4053-сонли Фармони, «Фарғонадонмахсулотлари» акциядорлик жамияти акциядорларининг 2009 йил 23 мартдаги умумий йиғилиш қарорига ҳамда жамиятнинг 2009 йил 14 апрелдаги 4-1/315 сонли хатига асосан Ўзбекистон Республикаси давлат мулкани бошқариш давлат қўмитасининг Фарғона вилоят ҳудудий бошқармасининг 2009 йил 18 майдаги 100071/085-2 сонли буйруғи асосида жамиятнинг 2008 йил якуни буйича олинган 211965,9 минг сўмлик фойдаси ҳисобига ҳар бири 200 сўмлик акциялар номинал киймати 300 сўмга ўзгартирилиб 635 897,7 минг сўм белгиланган. Ҳақиқатда ҳисобот бўйича 635 897,7 минг сўмни ташкил этади. Низом фонди 100 фоиз шакллантирилган.

Жамиятнинг Низомига охириги ўзгартириш ва қўшимчалар киритилгандан сўнг, жамиятнинг низом жамғармаси ҳар бирининг номинал киймати 300 (уч юз) сўмдан бўлган 2 046 126 (икки миллион қирк олти минг бир юз йиғирма олти) дона эгаси ёзилган оддий нақдсиз ва 69 857 (олтмиш тўққиз минг саккиз юз эллик етти) дона эгаси ёзилган оддий нақд, 3 676 (уч минг олти юз етмиш олти) эгаси ёзилган имтиёзли нақдсиз акцияга бўлинган, жами акция

суммаси 635 897 700 (олти юз ўттиз беш миллион саккиз юз тўқсон етти минг етти юз) сўмни ташкил этади ва қуйидагича тартибда тақсимланган:

Улуш эгаси	Акция сони, дона	Улуш миқдори, %	Жами улуш қиймати, сўм
Давлат улуши (Давлат Мулк Қўмитаси)	1 081 026	51	324 307 800
Эркин сотув улуши	929 886	43,87	278 965 800
Меҳнат жамоаси улуши	108 747	5,13	32 624 100
Жами:	2 119 659	100%	635 897 700

Жамиятнинг Низомга қўра унинг асосий фаолияти бўлиб қуйидагилар ҳисобланади.

- Халқ хўжалигини ва аҳолини дон, ун, ёрма, омукта ем, нон-булка, макарон ва кондитер маҳсулотлари билан таъминлаш ва ишлаб чиқариш.
- Дон, Навли ва дуккакли дон уруғларини бошқа кишлоқ хўжалик маҳсулотларини харид қилиш, давлат эҳтиёжлари ва бошқа истеъмолчиларни буюртмалари учун етказиб беришни таъминлаш.
- Ишлаб чиқаришни барча чоралар билан интенсивлаштириш ва моддий ресурслардан тежамкорлик билан фойдаланиш, ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг сифатини ошириш чора тadbирларини ишлаб чиқиш.
- Жамият ходимлари учун хавфсиз ва нормал меҳнат шароитини яратиш, ижтимоий-маданий имтиёзлар бериш.
- Ўзбекистон Республикаси қонунчилигида манъ қилинмаган бошқа фаолиятлар билан шуғулланиш.

Тақдим қилинган ҳужжатларнинг ҳақиқийлиги учун хўжалик юритувчи субъектнинг раҳбарияти жавобгар ҳисобланади.

Жамият балансида мавжуд товар-моддий захиралар моддий жавобгар шахслар жавобгарлигига беркитиб қўйилган. Моддий жавобгар шахслар билан жамият ўртасида «Моддий жавобгарлик тўғрисида»ги шартномалар расмийлаштирилган. Моддий жавобгар шахслардан жамият бухгалтерияси томонидан белгиланган вақтларда ҳисоботлар қабул қилиб борилган.

Молиявий хўжалик фаолиятини амалга оширишда қонунчиликка риоя қилиниши.

Жамият томонидан молиявий хўжалик муаммолари белгиланган тартибда расмийлаштирилган шартномалар асосида амалга оширилган.

Шартномаларда юристнинг визаси ва юрист хулосаси мавжуд. Амалдаги «Хўжалик субъектларининг шартномавий ҳуқуқий базаси тўғрисидаги қонунга мувофиқ 200 минимал иш ҳақиғача бўлган миқдордаги шартномаларга юрист визаси ундан юқори миқдордаги шартномаларга юрист хулосаси илова қилиниши талаб этилади. Корхонада юридик бўлими ташкил қилинган, амалий ишлар олиб бормоқда.

Бухгалтерия ҳисоби марказлашган “1-С бухгалтерия” дастурида юритилган.

Жамиятда текширишга кирган вақтда Ўзбекистон Республикаси Адлия Вазирлиги томонидан 2003 йил 27 майда рўйхатга олинган 1245-сонли Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан 2003 йил 27 майда тасдиқланган “Товар-моддий бойликларни олиш ишончномаларни бериш тартиби тўғрисида”ги Низомга амал қилиниши аудит текширувидан ўтказганимизда қуйидагилар аниқланди. Ишончномаларни қайд қилиш дафтари рақамланган муҳрланган, жамият бош ҳисобчиси томонидан имзо қилинган, муҳрланган.

Жамиятда 2022-йил молиявий фаолият давридаги кўрсаткичларни ўтган йил шу даврдаги молиявий кўрсаткичларга нисбатан таҳлили.

2022 йил молиявий фаолият ҳисоботи бўйича корхонанинг фойда ва зарари.

(минг.сўм)

т/р	Мазмуни	2021 йил	2022 йил	%	Фарк +/-
1	Сотишдан олинган соф тушум	200 323 188	296 622 007	148	96 298 819
2	Сотилган маҳсулотнинг таннархи	169 327 460	264 980 468	156	95 653 008
3	Ялпи Фойда	30 995 728	31 641 539	102	645 811
3	Сотиш харажатлари	81 268	93610	115	12 342
4	Маъмурий харажатлар	3 000 059	3 992 444	133	992 385
5	Бошқа операцион харажатлар	19 789 209	28 851 681	146	9 062 472
6	Асосий фаолиятнинг бошқа даромадлари	2 414 726	20 941 401	867	18 526 675
	Асосий фаолиятнинг фойдаси (зарари)	10 539 918	19 645 205	186	9 105 287
7	Молиявий фаолиятнинг даромадлари	880 421	1 072 420	122	191 999
8	Молиявий харажатлар	7 803 675	1 872 612	24	-5 931 063
9	Молиявий натижа	3 616 665	18 845 013	521	15 228 348
10	Фойда солиғи	1 885 291	3 119 901	165	1 234 610
12	Соф фойда	1 731 374	15 725 112	908	13 9 93 738

Жамиятнинг 2022 йиллик молиявий фаолияти бўйича бизнес режага нисбатан фойда ва зарари.

(минг.сўм)

т/р	Мазмуни	2022 йил йиллик режа	2022-йиллик ҳақиқатда	%	Фарк +/-
1	Сотишдан олинган соф тушум	171 424 731	296 622 007	173	125 197 276
2	Сотилган маҳсулотнинг таннархи	150 555 114	264 980 468	176	114 425 354
3	Ялпи Фойда	20 869 616	31 641 539	152	10 771 923
4	Сотиш харажатлари	85 500	93610	109	8 110
5	Маъмурий харажатлар	3 100 000	3 992 444	129	892 444
6	Бошқа операцион харажатлар	14 443 500	28 851 681	199	14 408 181
7	Асосий фаолиятнинг бошқа даромадлари	125 000	20 941 401	167	20 816 401
8	Асосий фаолиятнинг фойдаси (зарари)	3 365 616	19 645 205	584	16 279 589
9	Молиявий фаолиятнинг даромадлари	250 000	1 072 420	429	822 420
10	Молиявий харажатлар	1 180 000	1 872 612	158	692 612
11	Молиявий натижа	2 435 616	18 845 013	774	16 409 397

12	Фойда солиғи	365 342	3 119 901	854	2 754 559
13	Соф фойда	2 070 274	15 725 112	760	13 654 838

Юқоридаги жадвалнинг 7 бўлими «Асосий фаолиятнинг бошқа даромадлари» сатридаги **20 941 401,0** минг сўм даромад қуйидагилардан иборат:

Қолипчи нон и/ч (компенсация)	1 316 674,0 минг сўм
Асосий воситалар харажатга чиқаришидан	15 168,3 минг сўм
Донни қайта баҳолашдан	19 609 559,0 минг сўм

Жами: **20 941 401,3 минг сўм**

Жадвалнинг 9 бўлими «Молиявий фаолиятнинг даромадлари» сатридаги **1 072 420,0** минг сўм даромад қуйидагилардан иборат:

Ижара	158 819,1 минг сўм
Инвентаризацияда аниқланган	1 560,0 минг сўм
Кредитор қарздорлик даромадга	1 152,7 минг сўм
Дивидент (Лаззатли патир нон)	4 700,0 минг сўм
Металлом сотишдан	150 594,8 минг сўм
Фоиш кўринишидаги фойда	491,6 минг сўм
Шартнома шартларини бажармаганлиги учун	150 091,9 минг сўм
Транспорт хизматлар	9 649,2 минг сўм
Қабул қилиш сақлаш хизмати	541 460,8 минг сўм
Донни қайта ишлашдан	60 919,0 минг сўм
Бошқа даромадлар	2 629,5 минг сўм
Жами:	1 072 420,0 минг сўм.

Юқоридаги маълумотлардан кўриниб турибдики Жамиятда 2022-йил молиявий ҳисобот даврида **15 525 112,0** минг сўм соф фойда олинган бу бизнес режага нисбатан **760** фоизга ёки **13 654 838,0** минг сўмга кўп бажарилган. Шу ерда эътибор бериш лозим жамият томонидан 2022 йил молиявий ҳисобот даврида захирадаги донни қайта баҳолашдан **19 609 559,0** минг сўм фойда олинган бу фойда олиншига сабаб давлат томонидан донни сотиб олиш нархини оширилиши орқали эришилган, келгуси йил учун режалаштиришда бундай фойда олиш юз бермаслигини баҳолаш лозим.

Жамиятнинг 2022 йил 4 чорак молиявий фаолияти бўйича жамиятнинг фойда ва зарари.

	Мазмуни	2022 йил 4 чорак режа	2022-йил 4 чорак ҳақиқатда	%	Фарқ +/-
1	Сотишдан олинган соф тушум	59 169 961	130 884 879	221	71 714 918
2	Сотилган маҳсулотнинг таннари	51 838 707	101 705 188	196	49 866 481
3	Ялли Фойда	7 331 253	29 179 691	398	21 848 438
4	Сотиш харажатлари	25 650	32 082	125	6 432
5	Маъмурий харажатлар	930 000	921 563	99	1 563
6	Бошқа операцион харажатлар	5 344 095	15 516 416	290	10 172 321
7	Асосий фаолиятнинг бошқа даромадлари	38 000	-9 215 425		-9 177 425
8	Асосий фаолиятнинг фойдаси (зарари)	1 069 508	3 494 205	327	2 424 697
9	Молиявий фаолиятнинг даромадлари	30 000	169 545	898	139 545
10	Молиявий харажатлар	354 000	1 016 508	287	662 508
11	Молиявий натижа	745 508	2 647 242	355	1 901 734

12	Фойда солиғи	111 826	640 007	572	528 181
13	Соф фойда	633 682	2 007 235	317	1 373 553

Дебиторлик ва кредиторлик қарзлар тўғрисида.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1995-йил 12-майдаги «Халқ хўжалигида ҳисоб-китобларни ўтказилиши юзасидан Жамият ва ташкилотлар раҳбарларини масъулиятини ошириш чора тадбирлари тўғрисида»ги 1154-сонли фармони талаблари ижросини жамият томонидан тақдим қилинган бухгалтерия ҳужжатларига асосан текширилганда қуйидагилар аниқланди;

Дебитор қарздорликларнинг баланс ҳисоботи бўйича таҳлили.

с/т №	Гуруҳлар номи	Баланс ҳисоботи		Йил бошига нисбатан	
		01.01.2022 ҳолатида	31.12.2022 ҳолатида	(+) қўпайиш	(-) камайиш
4000	Харидор ва буюртмачилар қарзи	1 488 783	451 398		1 037 385
4120	Шуъба ва қарам хужаликлар қарзи	798 999	3 392 700	2 593 701	
4200	Ходимларга берилган бўнақ	2 346	1 759		587
4300	Мол етказиб берувчи ва лудрадчиларга берилган бўнақ	21 094 131	44 208 440	23 114 309	
4400	Давлат бюджетига бўнақ туловлари	1 237 315	16 926 957	15 689 642	
4800	Гурли дебитор қарзлари	142 482	700 249	557 767	
	ЖАМИ	24764056	65 681 503	41 955 419	1 037 972

Юқоридаги маълумотлардан қуўринадики 01.01.2022 йил ҳолатига нисбатан, ҳисобот даври якуни билан тузилган баланс ҳисоботи бўйича ҳисобот даври охирига дебитор қарздорлик умумий ҳолда тегишли с/тлар бўйича жами -41 955 419,0 минг сўмга қўпайганлиги аниқланди.

АЖ да кредитор қарздорликлар ҳисоботи аудит таҳлилидан ўтказилди ва қуйидагилар аниқланди.

Жорий кредитор қарздорликлар баланс ҳисоботи бўйича аудит таҳлили:

с/т №	Номи	Баланс ҳисоботи		Йил бошига нисбатан	
		01.01.2022 й ҳолатида	31.12.2022 й ҳолатида	+қўпайиш	-камайиш
6000	Мол етказиб берувчилардан қарз	3 707 461	14 988 124	11 280 663	
6110	Ажратилган бўлинмаларга қарз	0	0	108 705 006	0
6300	Олинган бунақлар	134 396	171 975	37 579	
6400	Бюджет туловлари қарзи	1 508 074	1 998 401	490 327	
6520	Мақсадли давлат жамғарма тўловлари бўйича	222 043	1 087 040	864 997	
6600	Таъсисчиларга бўлган қарз	364 935	5 487 632	5 122 697	
6700	Иш ҳақи фонди қарзи	1 244 135	81 680		1 162 455
6810	Қиска муддатли банк кредитлари	1 710 000	12 001 000	10 291 000	

6820	Киска муддатли карзлар	69 449 013	12 265 225		57 183 788
6900	Бошқа кредитор карзлар	3 405 405	10 259 971	6 854 566	
	ЖАМИ	81 745 462	167 046 054	143 646 835	58 346 243

Юқоридаги маълумотлардан куринадики 01.01.2022йил ҳолатига нисбатан, ҳисобот даври якуни билан тузилган баланс ҳисоботи бўйича ҳисобот даври охирига кредитор қарздорлик умумий ҳолда тегишли ҳисоблар бўйича жами –143 646 835,0 минг сўмга кўпайганлиги ва ҳисоблар бўйича 58 346 243,0 минг сўмга камайганлиги ва умумий ҳолда йил бошига нисбатан жами – 85 300 592,0 минг сўмга кўпайганлиги аниқланди.

Кўрсатма: Ички аудит текшируви бўйича муддати ўтган дебитор ва кредитор қарздорликларга йул қўйилмаслиги, иш хақи тўлови, бюджет олди қарздорликларига ўз вақтида ҳисоб-китоблар қилиниши, баланс ҳисоботида кредитор қарздорликлар очик курсатилиши (6300 ҳисоб алоҳида ҳисоби юритилиши), дебитор ва кредитор қарздорликлар 19-БХМС талаблари асосида белгиланган муддатда йўқламадан ўтказилиб, муддати ўтган қарздорликлар қонунчиликда белгиланган тартибда ҳисобдан чиқарилиши ва барча қарздорликлар билан тўлиқ солиштирма далолатномалар расмийлаштирилиши, ҳисоботларни бир хиллигига ва ишончлигига амал қилиниши тўғрисида кўрсатмалар берилди.

Хўжалик операцияларини амалга оширишда жамият томонидан қонунчилик талабларига риоя қилинишини текшириш натижалари бўйича ҳисобот.

Хўжалик операцияларини амалга оширишда жамият томонидан қонунчилик талабларига риоя қилинган, жамият амалдаги қонун ҳужжатлари, Президент ва Ҳукумат қарорлари, юқори ташкилот фармоиш ва буйруқлари, жамият Низоми асосида фаолият юргизади.

Ички назорат тизими ҳолатини текшириш натижалари бўйича ҳисобот.

Жамиятда хизмат вазибалари таксимоти бошқарув ва функционал алоқаларини таъминлайди. Бошқарув структураси жамият фаолиятига тўғри келади. Жамиятда ходимлар учун ички тартиб ва маълум қондалар белгиланган.

Ҳужжатлаштириш ва ёзувлар хўжалик операциялари амалга оширилган даврида тан олинади.

Активлар ҳолатини текшириш натижалари бўйича ҳисобот.

Жамиятда барча активлар сақланиши моддий жавобгар шахслар билан моддий жавобгарлик тўғрисидаги шартномалар асосида таъминланган, сотиш учун мўлжалланган моддий бойликлар сақлаш учун ўз омборлари мавжуд.

Жамиятда нақд пул маблағларини сақлаш учун жиҳозланган алоҳида хона ажратилган жамият қоровуллари томонидан қўриқланади. Умуман жамиятда моддий бойликлар сақланиши ва қўриқланиши етарли даражада таъминланган.

9. Ички аудит хизмати томонидан жамиятнинг бўлинмаларига бухгалтерия ҳисоби ва молиявий ҳисоботларни тузишда методик ёрдам кўрсатиш, молия, солиқ, банк, бошқа қонунчилик бўйича маслаҳатлар берилиши

Ички аудит хизмати томонидан 2010 йил 17 мартдан бошлаб бухгалтерия ҳисоботларини тузишда, бошқа активларини реализация қилинганда счёт фактураларни белгиланган тартибда расмийлаштиришда, шунингдек бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботлари бўйича бошқа масалаларда амалий ёрдам кўрсатилди ва зарур маслаҳатлар берилди.

Товар – моддий захиралар ҳисоби.

Товар моддий захиралар ҳисоби жамиятда №4 «Товар–моддий захиралар» Ўзбекистон Республикаси бухгалтерия ҳисобининг миллий стандарти асосида юритилиб келинган. Текшириш давомида аудитор олдида ТМЗ ларни инвентаризациядан ўтказиш вазифаси қўйилмаган.

Материаллар ЁММ, инвентарлар ва хўжалик инвентарлари жамиятда 1000 ҳисоб варақда юритилган, баланс маълумотига кўра жамиятда ТМЗ қуйидагича.

Товар–моддий захираларининг кирим, чиқим ведомостлари мавжуд. Материал ҳисоботи ҳар ойда ҳар бир цех бошлиқлари билан товар моддий бойликларнинг ҳаракати билан тузиб борилган.

Номи	Баланс ҳисоботи		Йил бошига нисбатан	
	01.01.2022 й ҳолатида	01.01.2023 й ҳолатида	+кўпайиш	-камайиш
Товар дон(+давлат захираси)	88 250 234,0	177 981 641,8	89 731 407,8	
Уруғлик дон хом ашёси	0	5 525 193,9	5 525 193,9	
Иккиламчи дон маҳсулотлари	54 414,1	704 549,5	650 135,4	
Сотиб олинган ярим тайёр маҳсулотлар	117 937,1	254 899,1	136 962,0	
Ёқилғи	94 691,3	44 844,5		49 846,8
Эхтиёт қисмлар	556 796,7	443 325,9		113 470,8
Қурилиш материаллари	29 251,3	22 299,7		6 951,6
Идиш ва идишбоб материаллар	279 836,8	291 696,2	11 859,4	
Инвентар ва хўжалик жихозлари	171 051,6	166 685,4		4 366,2
Бошқа материаллар	36 265,8	28 034,7		8 231,1
Соя уруғлиги	2 174 282,8	1 944 185,1		230 097,7
Шоли	426 510,9	0		426 510,9
ЖАМИ	92 191 272,7	187 407 356,9	96 055 558,5	839 475,1

Тайёр маҳсулот аудити

(Минг сўм)

Номи	Баланс ҳисоботи		Йил бошига нисбатан	
	01.01.2022 й ҳолатида	01.01.2023 й ҳолатида	+кўпайиш	-камайиш
Ун ва ун маҳсулотлари	2 904 080,1	8 015 086,5	5 111 006,4	
Омухта ем ва ем аралашмаси	681 004,5	877 421,3	196 416,8	
Кепак	2 240,0	105 294,4	103 054,4	
Тайёр уруғлик	410 870,7	752 758,1	341 887,4	
Гуруч	117 759,2	422 264,9	304 505,7	
Соя уруғлик	0	695 974,0	695 974,0	
ЖАМИ	4 115 954,6	10 868 799,2	6 752 844,6	

Жамиятда тайёр маҳсулот қолдиқларининг ўтган йилнинг шу даврига нисбатан кўпайиши жамиятда тайёр маҳсулот сотишнинг камайганлигини билдиради.

Асосий воситалар аудити.

Жамиятнинг баланс маълумотига кўра 2022-йил 1 январ ҳолатига асосий воситаларнинг бошланғич қиймати **38 728 220,0** минг сўми. Эскириш қиймати **22 495 773,0** минг сўм. Қолдиқ қиймати **16 232 447,0** минг сўми ташкил қилган.

Жамият балансидаги мавжуд бўлган асосий воситаларга ойма-ой амортизация ҳисобланган ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил 5 февралдаги 54 сонли «Махсулот (ишлар хизматлар)ни ишлаб чиқариш ва сотиш харажатларининг таркиби ҳамда молиявий натижаларни шакллантириш тартиби тўғрисида»ги Низомнинг 1-4 бандига асосан тегишли харажатлар ҳисоб варақасига олиб борилган.

Жамиятда 2022 йиллик ҳисобот даври якуни бўйича жами **10 594 188,5** минг сўмлик асосий воситалар кирим килиниб, **285 627,4** минг сўмлик асосий воситалар чиким килинган.

Асосий воситаларга кирим ва чиким килиш ҳужжатлари “Асосий воситалар” 5-сон БХМС асосида тегишли тартибда кўндирилган.

Жамиятнинг баланс маълумотига кўра 2022-йил 31 декабр ҳолатига асосий воситаларнинг бошланғич қиймати **49 036 781,0** минг сўми. Эскириш қиймати **25 410 461,0** минг сўм. Қолдиқ қиймати **23 626 320,0** минг сўми ташкил қилган.

“Узоқ муддатли инвестициялар” аудити.

Узоқ муддатли инвестициялар 2022 йил 1 январ ҳолатига жами **4 262 870,9** минг сўми ташкил қилган, шу жумладан “қимматли қоғозлар” 0610 ҳисоб варақаси **417 469,0** минг сўм, 0620 ҳисоб варақаси “шўба хўжаликларга инвестициялар” **3 385 033,2** минг сўм, 0690 ҳисоб варақаси “бошқа узоқ муддатли инвестициялар” **460 369,0** минг сўм.

Жамиятда 2022 йил молиявий ҳисобот даврида **1 797 106,6** минг сўм инвестиция киритилган, жумладан:

т/т	Инвестиция киритилган шўба хўжаликлари номи	минг сум	
		Суммаси	Улуш фоизи
1	“Қирғили Иссик Нонлари” МЧЖ	260 000,0	100
2	“Марғилон Иссик Нонлари” МЧЖ	370 000,0	100
3	“Саховат Иссик Нонлари” МЧЖ	350 000,0	100
4	“Фарғона Дон Нон” МЧЖ	420 000,0	100
5	“Лаззатли ризқ нон неъматлари” МЧЖ	350 000,0	100
6	“Тошлоқ иссиқ нон” МЧЖ	6 106,6	85
7	“Фарғона дон фаровон турмуш” МЧЖ	41 000,0	100
	Жами:	1 797 106,6	

Жамиятда 2022 йил молиявий ҳисобот даврида **97 000,0** минг сўм инвестиция қайтариб олинган, жумладан “Марғилон иссиқ нонлари” МЧЖ **25 000,0** минг сўм, “Қирғили Иссик Нонлари” МЧЖ **50 000,0** минг сўм, “Фарғона дон фаровон турмуш” МЧЖ **22 000,0** минг сўм, жамият томонидан инвестиция киритилган банклар, МЧЖ лардан 2021 йил фаолияти ҳақида ҳеч қандай маълумот олинмаган, киритилган инвестициялар жамият учун фойда келтирадими йўқми таҳлил қилинмаган, агар инвестиция киритилган МЧЖ лар йилни фойда билан яқунлаган бўлса дивидент олиш чоралари кўрилмаган.

Кўрсатма: Барча инвестиция киритилган шўба хўжаликлари, қимматли қоғозлари сотиб олинган банклар бўйича ҳар биридан 2021-2022 йил молиявий фаолияти бўйича маълумот олиб, йилни фойда билан яқунлаган бўлса ажратилган дивидент ҳақида маълумот кўндириши ва ушбу дивидентни жамият ҳисоб рақамига тушириб жамият фойдасини ошириши.

Ғазна муомилалари ҳисоби.

Жамиятда аудиторлик текширувини ўз ичига олган даврда асосий фаолияти учта имзо орқали бажариб келинган банк муассасаларидан нақд пул маблағларини олиш кўчириш ва ўтказиб бериш каби банк муомилалари доимий равишда раҳбар ва бош ҳисобчи имзоси билан келинганлиги аниқланди.

Жамият билан ғазначи ўртасида «моддий жавобгарлик тўғрисидаги» шартнома тузиб кўйилган. Жамиятда ғазна учун алохида хона ажратилган. Нақд пул ва ҳужжатларни, қимматбаҳо қоғозларни сақлаш учун темир сейф ўрнатилган. Ғазна муомилаларини юритиш учун бухгалтерияда 5010 ҳисоб варақаси очилган ва банк муассасасидан олинган нақд пул ҳисоб-китоби акс эттирилган. Банкдан олинган нақд пуллар қирим-чиким қилиниб хазина ҳисоботлари тузилиб бухгалтерияга тақдим этиб борилган.

Жамиятда юритилган хазина китоби бетлари рақамланган, шнурланган, имзоланган ва муҳрланган. 2022 йил молиявий ҳисобот даври давомида хазинага жами 1 639 691 415 сўм нақд пуллар қирим қилинган, жумладан 460 304 135 сўм савдо тушуми, иш ҳақиға, сафар харажатиға, дивидент тўлови учун, мукофотға, дафн маросимиға жами банкдан олинган 1 179 387 280 сўм ва шу даврда жами 1 639 691 415 сўм нақд пуллар жумладан сафар харажатлариға 106 440 000 сўм, иш ҳақиға 1 002 871 285 сўм, дивидентға 247 000 сўм, тадбир ўтказишға 6 000 000 сўм, нотариусға 2 325 000 сўм, банкға 521 808 130 сўм чиким бўлган.

Юридик шахсларнинг ғазна операцияларини амалға ошириш қоидалари, Ўзбекистон Республикаси Марказий банки Бошқарувининг 2015 йил 16 майдаги 12/17 сон Қарори билан тасдиқланган ва Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2015 йил 22 июнда 2687-сон билан рўйхатдан ўтган норматив ҳужжат билан тартибға солинади.

Тақдим қилинган ҳужжатларнинг ҳаққонийлиги учун хўжалик юритувчи субъектнинг ҳисобдор шахс жавобгар ҳисобланади.

Молиявий ҳисоботлар.

Бухгалтерия баланси: Жамиятнинг бухгалтерия баланси Ўзбекистон Республикаси Молия Вазирлигининг «Корхонада йиллик ва чораклик молиявий ҳисобот шакллари ва ҳажмини тасдиқлаш тўғрисида»ги 2002 йил 22 декабрдаги 140-сон буйруғиға кўрсатилган тартибда тузилган. Таҳлил жараёнида қуйидагилар аниқланди: Жамият бухгалтерия баланси 2022 йил якуни бўйича:

Актив қисми бўйича:

Узоқ муддатли активлар 28 871 604,0 минг сўм,
Жорий активлар 269 512 203,0 минг сўм,

Пассив қисми бўйича:

Ўз маблағлари манбалари 122 621 276,0 минг сўм,
Мажбуриятлар 175 762 531,0 минг сўмни ташкил этади.

Давр харажатлари ҳисоби.

Давр харажатлари таркиби маҳсулот (ишлар, хизматлар)ларни ишлаб чиқариш ва сотиш харажатларининг таркиби ҳамда молиявий натижаларни шакллантириш тартиби ҳамда молиявий натижаларни шакллантириш тартиби тўғрисидаги Низом билан тартибға солинади.

Давр харажатлари деганда бевосита ишлаб чиқариш жараёни билан боғлиқ бўлмаган харажатлар ва сарфлар тушунилади. Давр харажатлари, маҳсулотни сотиш харажатлари ва умумхўжалик аҳамиятиға эға бўлган бошқа харажатлар. Текшириш даврида жамиятда молиявий ҳисобот маълумотиға кўра 2022-йил молиявий хўжалик фаолияти даврида давр харажатлари қуйидагича бўлган.

- Сотиш харажатлари	93 610,0 минг сўм
- Маъмурий харажатлар	3 992 444,0 минг сўм
- Бошқа операция харажатлар	28 851 681,0 минг сўм
- Жами давр харажатлари	32 937 735,0 минг сўм.

Бухгалтерия ҳисобини юритиш жамият бошқаруви томонидан белгиланган тартибда ташкил қилинган, молиявий ва бошқа ҳисоботлар тузилиб маҳаллий органларға топшириб келинмоқда.

Бухгалтерия ҳисоби компьютер программаси (1С дастури) асосида юритилган. Аудитор томонидан айрим ҳисоботларнинг юритилиши, бухгалтерия ўтказмаларининг боғлиқлиги текшириб кўрилди. Товар моддий захиралар ҳисоби ҳам компьютер программаси асосида юритилган, ҳисоботларда товар моддий захираларнинг ҳаракати

қайд этиб борилган. Уларнинг ҳисоби миқдор ва баҳода юритилган. Бошланғич ҳужжатлар тўғрилиги ҳақиқийлиги биз томонимиздан текширилмади ва муҳокама қилинмади. Бизнинг вазифамиз биз томондан текшириш ўтказилган молиявий ҳисоботлар учун ўз хулосамизни беришдан иборат.

Бухгалтерия ва молиявий ҳисоботларни тайёрланиши ва ҳаққонийлиги учун, шу жумладан уларда маълумотларни акс эттирилган бошланғич ҳужжатлар маълумотларининг ҳақиқийлиги, бухгалтерия ёзувлари ва ички назоратни тўғри юритилиши, ҳисоб сиёсатини тузиш ва қўлланиши бўйича жамият раҳбарияти жавобгар ҳисобланади. Аудиторнинг вазифаси тузилган молиявий ҳужжатларга ўз хулосасини баён этишдан иборат.

Иш ҳақи ва иш ҳақига тенглаштирилган тўлов аудити.

Жамият томонидан 2022 йил 1 январ ҳолатига иш ҳақидан **1 122 627,7** минг сўм қарздорлик мавжуд.

Жамиятда 2022 йил молиявий ҳисобот даврида жами **35 693 233,2** минг сўм иш ҳақи ҳисобланган, ва 2022 йил йиллик ҳисобот даврида жами **36 857 075,1** минг сўм иш ҳақига **тўловлар** ва ушламалар амалга оширилган.

Жамиятда 2022 йил 31 декабр ҳолатига иш ҳақидан **81 680,3** минг сўм қарздорлик мавжуд, умуман жамиятда иш ҳақи ҳисоблаш ва тўловларни амалга ошириш яхши белгиланган тартибда амалга оширилади.

«Фаргонадонмахсулотлари» АЖ 2021 йил молиявий ҳисобот даври асосий самарадорлик мезонлар кўрсаткичи.

№	Курсаткичлар	Салмок	Режалаштирилган кўрсаткичлар	Ҳақиқатда бажарилган кўрсаткичлар	Бажарилиш фоизи	КПЭ
	А	В	С	Д	Е	F=EхВ/100
1.	Соф фойда(зарар) прогноз кўрсаткичнинг бажарилиши (минг сўмда)	0,10	2070274	15725112	760	0,76
2.	Активлар рентабеллиги (фоизда)	0,06	0,05	0,08	160	0,10
3.	Маҳсулот таннархини камайтириш(белгиланган топшириққа нисбатан фоизда)	0,06	8,2	8,5	104	0,06
4.	Ишлаб чиқариш қувватидан фойдаланиш даражаси (коэффициенти)	0,06	64,7	72	111	0,07
5.	Тўлов қобилияти даражаси (коэффициент платежеспособности)	0,06	1,25	1,61	129	0,08
6.	Молиявий мустақиллик даражаси(коэффициент финансовой независимости)	0,06	1	0,73	73	0,04
7.	Дивиденд ҳисобланиши (минг сўмда)	0,05	1035137	0	0	0

8	Абсолют ликвидлик коэффициенти	0,05	0,2	0,01	0,05	0
9	Кредитор қарздорликнинг кунлик айланмаси	0,05	72	27	38	0,02
10	Дебитор қарздорликнинг кунлик айланмаси	0,05	50	56	112	0,06
11	Асосий воситаларнинг эскириш коэффициенти	0,05	0,55	0,58	94,7	0,05
12	Асосий воситаларнинг янгиланиш коэффициенти	0,05	0,004	0,06	1500	0,72
13	Меҳнат унумдорлиги	0,05	372662	707928	190	0,09
14	Фонд қайтими (фондоотдача)	0,05	8,5	14,9	175	0,09
15	Ходимларни ўқитиш харажатлари, битта ходим ҳисобида	0,05	76	282	371	0,19
16	Ходимлар кўнимсизлиги коэффициенти	0,05	1	1,1	110	0,05
17	Энергосамарадорлик	0,05	0,03	0,03	100	0,05
Жами:		1				2,43

Тавсиялар:

1. Дебитор ва кредитор қарздорлик ва ҳақдорликларни ўз вақтида ундириш, тўлаш чора тадбирларини ишлаб чиқиш, дебитор ҳақдорликларни пайдо бўлишига бевосита боғлиқ бўлган ходимлар аниқланганда зарур ҳолларда интизомий, молиявий жазога тортиш, дебитор ва кредитор қарздорликларга йўл қўймаслик.

2. Дивидентлар тўланиши бўйича "Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни 51 моддаси 2 бандига амал қилиш яъни дивидентларни ҳисоблангандан кейин 60 кундан ўтказмасдан тўлаш чора тадбирларини кўриш.

Уч йил ва ундан ортиқ йиллар давомида талаб қилиб олинмаётган дивидент суммаларини аниқлаб банкда махсус ҳисоб рақам очиб белгиланган руйхат асосида банкга депозит ҳисоб рақамига ўтказиш, "Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни 51 моддаси 4 бандига асосан умумий йиғилиш қарорига бўйича жамият фойдасига олиш.

3. Жамиятдаги мавжуд автотранспортлардан самарали фойдаланиш чора тадбирларини ишлаб чиқиш.

Жамиятда 2023 йил дон ортиш ва тушириш учун "погрузчик" техникалари бор тадбиркорларни биржада эълон бериш орқали танлаб олиш.

4. Жамият томонидан инвестиция киритилган ташкилот ва мчж лар бўйича 2021-2022 йил фойда ва зарари ҳақида (молиявий натижа, баланс) маълумот олиш.

Кўп йиллардан буён самарасиз ишлаётган жамиятлардан киритилган инвестиция суммасини қайтариб олиш чоралари кўриш.

Аудитор:

М.Х. Исақов